

فصلنامه امنیت ملی
سال نهم، شماره ۳۳، پاییز ۱۳۹۸
مقاله هفتم از صفحه ۱۷۳ الی ۱۹۴

مقاله پژوهشی: بررسی امنیت سیاسی از منظر برنامه‌ریزی منطقه‌ای دفاعی با استفاده از تحلیل

سلسله مراتبی

احسان درستکار^۱، سیروس نبیونی^۲ و علیرضا عباسی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۱۶

چکیده

امنیت سیاسی شامل رویکردهای مختلف و متفاوتی می‌باشد که این موارد در مکان و زمان‌های گوناگون به شکل‌های متفاوتی نمایان می‌شود. امنیت سیاسی مشتمل بر حال فعلی تفکرات جاری بر اساس روابط سیاسی شکل گرفته و تعریف می‌شود. آمایش سرزمین باید به شیوه‌ای اجرا شود که مشارکت اقشار مردم و نمایندگان سیاسی آن‌ها را تضمین کند. الزامات تحقق طرح آمایش سرزمین در جهت توسعه بلندمدت کشور و مبتنی بر اصول مصوب آمایش سرزمین می‌باشد که شامل ملاحظات امنیتی و دفاعی، کارایی و بازدهی اقتصادی، وحدت و یکپارچگی سرزمین ایران، گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای، حفاظت محیط زیست و احیاء منابع طبیعی، حفظ هویت اسلامی، ایرانی و حراست از میراث فرهنگی، تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور، رفع محرومیت‌ها، به‌خصوص در مناطق روستایی کشور تنظیم شده است. پژوهش حاضر کاربردی می‌باشد و بر اساس ماهیت و روش از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شده است. ماهیت داده‌های مورد استفاده کمی است و شیوه گردآوری داده‌ها و اطلاعات میدانی و اسنادی می‌باشد. چارچوب نگارش را می‌توان بر پایه رابطه متقابل شاخص‌های امنیت در بعد سیاسی، جمع‌آوری اطلاعات از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و تحقیقات میدانی (مصاحبه) و تهیه پرسشنامه صورت پذیرفته است که برای تحلیل داده‌های این قسمت از مدل تحلیل سلسله مراتبی و تکنیک AHP استفاده شده است. سؤال پژوهش امنیت سیاسی در استان سیستان و بلوچستان در چه وضعیتی می‌باشد و به تفکیک شهرستان‌های استان وضعیت چگونه است؟ که از این رو، هدف پژوهش بررسی امنیت سیاسی استان سیستان و بلوچستان در پهنه سرزمینی، می‌باشد. بر اساس نتایج حاصله در حوزه امنیت سیاسی شهرستان‌های زابل، دلگان، نیمروز، زهک و مهرستان (زابلی) به ترتیب اولویت نسبت به دیگر شهرستان‌ها دارای امنیت سیاسی بیشتری می‌باشند.

کلیدواژه‌ها: امنیت سیاسی، سیستان و بلوچستان، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، تحلیل سلسله مراتبی، برنامه‌ریزی منطقه‌ای

۱. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی منطقه‌ای، گروه شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی (نویسنده

مسئول) ehsan.dorostkar@srbiau.ac.ir

۲. دکتری برنامه‌ریزی شهری، گروه فنی و مهندسی، معاونت پژوهش و نوآوری، سازمان جغرافیایی کشور

۳. دکتری برنامه‌ریزی شهری، گروه فنی و مهندسی، معاونت پژوهش و نوآوری، سازمان جغرافیایی کشور

مقدمه:

آنچه مسلم است بسیاری از مسائل و مشکلاتی که هم اکنون در زندگی شهری، افراد با آن برخورد دارند، ناشی از اعمالی است که آن‌ها برخلاف طبیعت منطقه خود انجام داده‌اند، بدین معنا که بدون آن که به اقتضای منابع طبیعی منطقه عمل کنند، به میل و خواسته خود به فعالیت پرداخته‌اند، نتیجه این امر آن شده است که اولاً منابع موجود در طبیعت را ضایع کرده‌اند، در صورتی که منابع به صورت نامحدود در دسترس انسان وجود ندارد. ثانیاً سیمای زیبای طبیعی منطقه به نحوی دگرگون شده، تغییر یافته که با ماهیت بافت و اقلیم آنجا مطابقت ندارد. ثالثاً، آداب و رسوم و سنن قدیمی منطقه با آداب و رسوم و ارزش‌هایی که بر اساس فعالیت‌های جدید به آنجا وارد شده برخورد داشته است و این موجب شده که فرهنگ اصیل و خودی مردم رو به زوال و نابودی به اصطلاح جامعه شناسان افراد در منطقه دچار از خود بیگانگی فرهنگی - معضلات اخلاقی و اجتماعی گوناگون شوند که این نیز می‌تواند افراد را دچار مشکلات روانی کند.

برنامه‌ریزی آمایش استان‌ها به عنوان راه‌حل مسائل و مشکلات اقتصادی، اجتماعی و توزیع نابرابر منابع و امکانات در چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران مطرح می‌باشد. برنامه‌ریزی آمایشی به بررسی و مطالعه خصوصیات و ویژگی‌های کلی فضای استان و بازیافت قابلیت‌ها در نواحی مختلف آن راه‌حلی برای ایجاد توزیع مناسب الگوهای توسعه و استقرار فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فضایی را ارائه می‌نماید. آمایش سرزمین باید مشارکت‌جویانه، جامع‌نگر، کل‌گرا، هدفمند، دورنگر، آینده‌نگر، انعطاف‌پذیر، معطوف به اراده و دارای نگرش کیفی و استنتاج فضایی یا جغرافیایی باشد. آمایش سرزمین باید به شیوه‌ای اجرا شود که مشارکت اقشار مردم و نمایندگان سیاسی آن‌ها را تضمین کند. الزامات تحقق طرح آمایش سرزمین در جهت توسعه بلندمدت کشور و مبتنی بر اصول مصوب آمایش سرزمین می‌باشد که شامل ملاحظات امنیتی و دفاعی، کارایی و بازدهی اقتصادی، وحدت و یکپارچگی سرزمین ایران، گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای، حفاظت محیط زیست و احیاء منابع طبیعی، حفظ هویت اسلامی، ایرانی و حراست از میراث فرهنگی، تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور، رفع محرومیت‌ها، به-خصوص در مناطق روستایی کشور تنظیم شده است.

آنچه از این سند چشم‌انداز تبیین می‌گردد، نوع نگاه آینده‌نگری دولت جمهوری اسلامی ایران بر اساس اصلاحات و پیشرفت کشور و ارتقاء سطح اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مردمان ایران می‌باشد که تنها در سایه تلاش و مدیریت بهینه در استفاده از منابع و تقویت زیرساخت‌ها میسر

♦ مقاله پژوهشی: بررسی امنیت سیاسی از منظر برنامه‌ریزی منطقه‌ای دفاعی با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی ♦ ۱۷۵

می‌گردد. در غیر این صورت باید اعتراف نمود که این طرح بی‌نتیجه و تنها به صورت یک تئوری ناکام باقی خواهد ماند. با توجه به این که مهم‌ترین خصوصیات آمایش سرزمین، جامع‌نگری، دوران‌دیشی، کل‌گرایی، کیفیت‌گرایی و سازمان‌دهی فضای کل کشور است، می‌توان گفت که اصلی‌ترین هدف آن نیز، توسعه پایدار کشور می‌باشد. توسعه به مفهوم متداول کنونی آن، پس از جنگ جهانی دوم رواج پیدا کرد که مصادف با بروز تغییرات گسترده در دیدگاه‌های نظری فلسفی و ظهور فیلسوفانی از آلمان و فرانسه و انگلیس و یا حتی آمریکا، رواج پیدا کرد. تمام این نظریات متفق‌القول‌اند که باید اوضاع و شرایط موجود کشور بهبود پیدا کند و لذا همه تعاریف، مفاهیم و فرآیندها نیازمند یک بازنگری اساسی است. بهبود این روند بدون داشتن امنیت با مشکل روبرو می‌شود، از این رو، در خصوص تأمین امنیت در این پژوهش به صورت اختصاصی به امنیت سیاسی پرداخته شده و امنیت سیاسی را به عنوان یکی از ابعاد امنیت در جهت پیشرفت و توسعه منطقه در نظر خواهیم گرفت (جان‌پرور، ۱۳۹۶).

شرق کشور با مشکلات مختلفی روبرو است. این مشکلات از عدم توسعه مناسب و تعادل و توازن مطلوب بین شرق و غرب کشور ناشی می‌شود که دلایل عدم توازن بین غرب و شرق کشور نیز از عوامل مختلفی می‌باشد؛ مانند عوامل سیاسی، دفاعی، نظامی، امنیتی، جمعیتی، جغرافیایی و غیره. از این رو، یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در این حوزه امنیت سیاسی می‌باشد. منطقه‌ای که از قدرت امنیت سیاسی مطلوبی برخوردار باشد می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌گیری توسعه متوازن در منطقه و سرزمین گردد. با افزایش امنیت و ارائه راهکارهای امنیتی مناسب با پهنه سرزمین می‌توان شاهد استقرار و پایداری در حفظ جمعیت و جلوگیری از مهاجرت‌های جمعیتی باشیم (اعظمی، ۱۳۹۱).

سؤالی که در این پژوهش مدنظر ما می‌باشد و به دنبال پاسخگویی به آن هستیم؛ این است که امنیت سیاسی در استان سیستان و بلوچستان در چه وضعیتی می‌باشد و به تفکیک شهرستان‌های استان وضعیت چگونه است؟

مبانی نظری:

در اندیشه سیاسی مدرن و نظریه امنیت بوزان^۱ که در این پژوهش به آن بسیار تأکید شده است،

۱۷۶ ♦ فصلنامه امنیت ملی، سال نهم، شماره سی و سوم، پاییز ۱۳۹۸

دولت در فضای آنارشی^۱، مسئول امنیت و مراقبت از آن است. از این دیدگاه، دولت‌ها موضوع اصلی امنیت هستند (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۷)؛ زیرا دولت ملی چارچوب نظم (در قبال آنارشی) مرجع حاکمیت است. بوزان با این نتیجه‌گیری که اولاً دولت موضوع امنیت است و دیگر این‌که دولت ملی چارچوب و مرجع تأمین امنیت است، غیرمستقیم به این نکته اشاره دارد که دولت ابتدا باید امنیت خود را به عنوان سازمان مرجع، تأمین کند تا بتواند به ایفاء وظایف امنیتی بپردازد. برای همین است که او در طی دو فصل از کتاب مردم، دولت‌ها و هراس به اهمیت دولت و حفظ شأن، اقتدار و جایگاه آن از طریق تشریح امنیت سیاسی می‌پردازد. دولت در دیدگاه بوزان (معطوف به امنیت) شامل سه حوزه مرتبط به هم است که هر سه باید از تهدید و خطر رها باشند تا امنیت سیاسی حاصل آید. مردمان و دولت‌ها همواره یک تلقی و دریافت از فلسفه و اصول دولت و حکومت دارند که تاریخی و فرهنگی، یعنی برآمده از اصول، باورها و ارزش‌های آنهاست، آنها در ذهن خویش برای دولت وظایف و مأموریت‌هایی قائل‌اند که در امور مختلف آنها را انجام می‌دهند. بی‌گمان یکی از وظایف همیشگی دولت دفاع از کشور و برقراری نظم بوده است. این ذهنیت و ایده وقتی تحقق می‌یابد که یک سرزمین معین و دارای مرزهای روشن باشد و دیگر آن‌که دولت باید تأسیسات حکومتی و اجرایی لازم را برای عمل و اجرا داشته باشد تا بتواند از طریق آن، به وظایف خود بپردازد و ایده را تحقق بخشد. در این سه مؤلفه و سه عنصر مرتبط به هم اگر فردی یا جمعی دچار تهدید شوند، امنیت سیاسی دولت و جامعه به خطر می‌افتد. در واقع امنیت سیاسی حاصل ثبات در ارکان سه‌گانه‌ای است که در ادامه به صورت نمودار ارائه می‌شود.

نمودار ۱ ارکان سه‌گانه امنیت سیاسی دولت محور

بر این اساس، رویکرد امنیت پژوهی باری بوزان از حیث بنیادهای فلسفی و تاریخی در ذیل نظریه سیاسی مدرن قرار می‌گیرد که ریشه در افکار متفکران سیاسی کلاسیک مانند هابز^۱، بدن^۲، لاک^۳ و دیگران دارد. در منظومه اندیشه سیاسی مدرن، تأسیس دولت تجویزی حاصل خرد سیاسی است؛ یعنی بقاء فرد انسانی و رسیدن او به خوشبختی، رفاه و آسایش، جزء با زندگی در یک جامعه برآمده از قرار داد ممکن نیست. فرد انسان‌ها حق ذاتی خویش را به یک داور و مرجع مشترک وامی‌نهند تا او ترتیبات لازم را برای امنیت، بقاء و رفاه فراهم آورد. از این منظر است که ضرورت تأسیس دولت مطرح می‌شود. تحلیل بوزان از رابطه فرد و دولت که در بحث امنیت مطرح می‌شود، مبتنی بر اصول و مبانی نظریه سیاسی جدید است. دولت مدرن یا دولت ملّی در یک قلمرو سرزمینی و در محیط بین‌المللی شکل می‌گیرد. این دولت ضرورتاً تأسیسی و تجویزی است و به همین دلیل واجد ایده (آرمان، ارزش‌ها و ایدئولوژی) و نهادهای سیاسی در محدوده سرزمین است. ضرورت تجویزی تأسیس دولت، نقطه تولد بحث امنیت سیاسی است؛ زیرا بقاء دولت مقدمه تحقق اهداف جامعه است. اگر دولت، سازمان ساماندهی به زندگی جمعی و حل و فصل منازعات، وجود نداشته باشد، حاصل کار جنگ همه با همه و مرگ خشونت‌بار خواهد بود. پس مبنای حفظ اهمیت و جایگاه دولت و مراقبت از عناصر آن و استقلال آن در برابر دیگر نیروهای اجتماعی و محیطی، در بحث از امنیت سیاسی موضوعیت پیدا می‌کند.

در اندیشه سیاسی امام خمینی^(ره)، هم تأسیس حکومت اسلامی و هم حفظ و مراقبت از آن واجب است و حتی بر احکام اولیه و ثانویه هم اولویت دارد. بنابراین، چارچوب نظری امنیت سیاسی در اندیشه بوزان، ما را در تحلیل اهمیت، جایگاه و ضرورت حفظ و مراقبت از نظام سیاسی کمک می‌کند. گرچه این دو نظام سیاسی دارای محتوا و اصول و ارزش‌های متفاوتی است، در این‌که هم در نزد بوزان و هم در اندیشه سیاسی امام خمینی^(ره)، ضرورت تأسیس دولت و لزوم حفظ و بقاء آن اهمیت دارد، شکی نیست. به بیان دیگر، در کانونی‌ترین مسئله نظریه سیاسی یعنی تأسیس و مراقبت از حکومت، هر دو دیدگاه از این حیث قابل تأمل است. اردکانی و همکاران معتقدند ادله یا شاخص‌های زیر بر امنیت سیاسی دلالت دارند:

الف. اهمیت بالای دولت به عنوان سازمان بزرگ سیاسی و حاکمیتی؛

۱- Hobbes

۲- Beden

۳-Lak

ب. اهمیت سه پایه ایدئولوژی، پایگاه مادی و مظاهر نهادی؛

ج. وجود تهدیدهای امنیتی بیرونی و درونی (اردکانی، ۱۳۸۸: ۷۶).

نابرابری فضایی امکان بروز فقر، بیکاری، حاشیه‌نشینی، مهاجرت و بی‌عدالتی را افزایش می‌دهد (حافظ نیا، ۱۳۹۳). هر جا که امنیت باشد، توسعه پدیدار می‌شود و فراهم آمدن امنیت ملی، یکی از بسترهای مناسب جهت توسعه ملی می‌باشد (مختاری هشی، ۱۳۹۶). از طرفی هم امنیت سیاسی که متغیر تحقیق می‌باشد و مفهوم پیچیده‌ای است و تعریف واحد ندارد (بذرافشان، ۱۳۹۵). در نظریات بومی و مرتبط با استان سیستان و بلوچستان می‌توان به نظریه‌ای که شهید شوشتری در استان پایه‌ریزی کرد و مورد استقبال قرار گرفت، اشاره کرد که این نظریه تأکید بر ایجاد امنیت با حضور و مشارکت مردم دارد. شهید شوشتری تا قبل از شهادت تلاش‌های زیادی را در خصوص محرومیت‌زدایی استان سیستان و بلوچستان در جهت توسعه و برپایی امنیت پایدار نمود. حضور نیروهای مرزبانی، انتظامی، بسیجی و سپاهی، امنیتی، علما و طایفه‌ها، همه در امنیت نقش دارند، به‌ویژه کار مدبرانه شهید شوشتری که خداوند این تدبیر را در ذهن ایشان بارور کرد که استفاده از بسیج بومی منطقه مهم‌ترین تدبیر برای مباحث امنیت پایدار و مدارای قومی و مذهبی است. چراکه در سایه امنیت توسعه حاصل می‌شود و اگر امنیت نباشد توسعه فرهنگی، تجاری و اقتصادی صورت نمی‌گیرد. شهید شوشتری آن‌چنان این نظریه را پایه‌گذاری کرد که مورد حمایت و همراهی همه قرار گرفت و با اعتقاد کامل و راسخ به این موضوع پرداختند و همه مسئولیت‌ها را خود تقبل و برادران شیعه و سنی را سازمان‌دهی کردند که در نتیجه پایداری نسبی در منطقه حاکم شد که نعمت بسیار بزرگی است و نشانه آن رشد و شکوفایی جامعه علاقه‌مندی مردم به سرمایه‌گذاری در استان است.

امنیتی که با تکیه بر سلاح و توپ و تانک باشد ماندگاری ندارد، امنیتی پایدار است که مردم آن را با همدلی و هم‌زمانی همراهی کنند و توسعه دهند و هرکس بخواهد سرمایه خود را برای کسب درآمد و در جهت اشتغال مردم که ولی‌نعمتان ما هستند به‌کار گیرد. بدون شک تلاش نیروهای پاسدار نشأت گرفته از روحیه اسلامی و منش انقلابی آنان است و امنیت لازمه توسعه پایدار هر جامعه است و سپاه مانند همیشه در این عرصه نیز در کشور حرف اول را می‌زند. سپاه با توجه به ظرفیت‌ها و استعدادهای بی‌نظیری که در عرصه عمرانی محرومیت‌زدایی دارد همیشه با انجام کارهای عمرانی نسبت به رفع محرومیت در استان سیستان و بلوچستان اقدام کرده و سبب رضایت و خوشحالی مردم محروم این مناطق شده است.

♦ مقاله پژوهشی: بررسی امنیت سیاسی از منظر برنامه‌ریزی منطقه‌ای دفاعی با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی ♦ ۱۷۹

با توجه به مطالب ارائه شده، امنیت سیاسی شامل رویکردهای مختلف و متفاوتی می‌باشد که این موارد در مکان و زمان‌های گوناگون به شکل‌های متفاوتی نمایان می‌شود. امنیت سیاسی مشتمل بر حال فعلی تفکرات جاری بر اساس روابط سیاسی شکل گرفته و تعریف می‌شود. از این رو، شاخص‌ها و مؤلفه‌های امنیت سیاسی در زمان و مکان غیرمشابه، شامل گونه‌های مختلفی است.

در تحقیقی با عنوان رابطه متقابل امنیت ناحیه‌ای و توسعه‌یافتگی فضاهای سیاسی با تأکید بر سیستان و بلوچستان که در سال ۱۳۹۰ توسط آقای جواد اطاعت و خانم سیده زهرا موسوی ارائه شده است معتقدند، امروزه این تهدید بیشتر متوجه نظام‌های سیاسی متمرکز است که ساختار مرکز-پیرامون را شکل می‌دهند. این ساختارها عمدتاً شامل حاشیه کمتر توسعه‌یافته نسبت به مرکز می‌باشند. در ایران نیز چنین ساختاری منجر به برهم خوردن تعادل و توازن منطقه‌ای بین مرکز و پیرامون گردیده است و مهم‌تر آنکه نواحی پیرامونی اکثراً منطبق بر نواحی قومی-مذهبی می‌باشد. در چنین شرایطی تمایزات افزایش می‌یابد و عامل واگرایی تقویت می‌گردد.

در تحقیق دیگری با عنوان بررسی پایداری امنیت روستاهای مرزی استان سیستان و بلوچستان که در سال ۱۳۹۶ توسط آقای حسین مختاری هشی و خانم نرگس وزین و آقای مصطفی قادری حاجت ارائه گردید به این موضوع اشاره کردند که برای دستیابی به امنیت پایدار در استان سیستان و بلوچستان باید مؤلفه توسعه روستایی را با تلفیق رویکرد اجرایی و گسترش نهادها و شبکه‌های اجتماعی محلی به استفاده و ترکیب سرمایه‌های طبیعی، اجتماعی، انسانی، مالی و فیزیکی دست یافت تا امنیت انسانی و توسعه انسانی محقق گردد و مدیریت تهدیدات امنیتی در جهت امنیت پایدار منطقه شکل گیرد.

در تحقیق دیگری با عنوان بررسی ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی سواحل مکران و نقش آن در امنیت پایدار منطقه جنوب شرق که در سال ۱۳۹۵ توسط آقای رضا جهان تیغ و آقای عبدالرضا فرجی‌راد و حبیب‌الله سیاری و رحیم سرور منتشر شده است به صورت اجمالی بیان می‌شود که منطقه جنوب شرق ایران دارای سواحل طولانی مناسب به‌ویژه در چابهار و کنارک بوده و موقعیت سرآغازی دارد. از دیگر دلایل اهمیت جغرافیایی این منطقه می‌توان به نقش ارتباطی در اتصال به مسیر راهبردی شمال - جنوب داشتن ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی و تنها بندر اقیانوسی ایران اشاره نمود که یکی از نقاط کلیدی در طول سواحل مکران در دریای عمان است. نتایج تحقیق حاکی از

به کارگیری ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی سواحل مکران کلید توسعه امنیت پایدار در منطقه و در نهایت، کشور خواهد بود.

چارچوب نظری تحقیق آن‌گونه که پیداست حالتی ترکیبی دارد، اما این جهت‌گیری مانع از آن نیست که چارچوب نظری تحقیق را بر کانونی متمرکز نماییم. در این تحقیق که ماهیتی سیاسی دارد، ابتدا به تحلیل جامعه‌شناختی استان سیستان و بلوچستان پرداخته می‌شود و سپس به بررسی امنیت سیاسی استان اشاره می‌شود. جدول ۱ به معرفی شاخص‌های مختص امنیت سیاسی در استان سیستان و بلوچستان می‌پردازد:

جدول ۱: شاخص‌های امنیت سیاسی مختص استان سیستان و بلوچستان

شاخص‌های امنیت سیاسی	
گروهک‌های مخالف حکومت مرکزی	امنیت سیاسی
گوناگونی سیاسی احزاب معاند	
فعالیت باندهای شرور و قاچاقچیان مواد مخدر انسان و کالا و غیره	
نفوذ سران طوایف و عشایر بلوچ	
گسترده‌گی عدم کنترل مناسب و ناپایداری سیاسی در مرزها	
رفت و آمدهای غیرقانونی از مرزها	
همجواری با دو کشور متزلزل پاکستان و افغانستان	
گذرگاه بین‌المللی مواد مخدر	

(منبع، نگارنده)

شناخت استان سیستان و بلوچستان: استان سیستان و بلوچستان با مساحت ۱۸۷۰۵۲ کیلومتر مربع یکی از پهناورترین استان‌های کشور می‌باشد. در سال ۱۳۹۵ سیستان و بلوچستان دارای ۴۸ بخش، ۱۹ شهرستان، ۳۷ شهر، ۱۱۲ دهستان و ۹۸۳۹ آبادی که ۶۸۷۱ آبادی دارای سکنه و ۲۹۶۸ آبادی خالی از سکنه بوده است. بیشترین تعداد بخش مربوط به شهرستان‌های نیکشهر و سرباز هر کدام ۴ بخش و کمترین آن‌ها مربوط به شهرستان زابل با ۱ بخش می‌باشد. بیشترین تعداد شهر را سراوان با ۵ شهر و کمترین آن‌ها را شهرستان‌های دلگان، نیمروز، زهک، مهرستان (زابلی)، هیرمند، فنوج، قصرقند و میرجاوه هر کدام با یک شهر دارا می‌باشند. بیشترین تعداد دهستان مربوط به شهرستان‌های نیکشهر، سرباز، خاش با ۱۱ دهستان و کمترین آن‌ها زابل با ۱ دهستان می‌باشد بیشترین تعداد آبادی را زاهدان با ۱۸۴۱ و کمترین آن‌ها زابل با ۹۷ آبادی دارا می‌باشند. مرتفع‌ترین

♦ مقاله پژوهشی: بررسی امنیت سیاسی از منظر برنامه‌ریزی منطقه‌ای دفاعی با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی ♦ ۱۸۱
 شهر از سطح دریا در بین شهرهایی که دارای ایستگاه سینوپتیک هواشناسی می‌باشند، شهر خاش و کم ارتفاع‌ترین آن‌ها شهر چابهار است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، ۱۳۹۶).

نقشه ۱: تقسیمات کشوری استان سیستان و بلوچستان، (مأخذ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، ۱۳۹۶)

روش تحقیق:

پژوهش حاضر کاربردی و از نوع تحقیقات علمی می‌باشد و بر اساس ماهیت و روش از روش توصیفی- تحلیلی استفاده شده است. ماهیت داده‌های مورد استفاده کمی است و شیوه گردآوری داده‌ها و اطلاعات میدانی و اسنادی می‌باشد. چارچوب نگارش را می‌توان بر پایه رابطه متقابل شاخص‌های امنیت در بُعد سیاسی، جمع‌آوری اطلاعات از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و تحقیقات میدانی (مصاحبه) و تهیه پرسشنامه صورت پذیرفته است که برای تحلیل داده‌های این قسمت از مدل تحلیل سلسله مراتبی و تکنیک AHP استفاده شده است. یکی از کارآمدترین تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره، فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) است که برای اولین بار توسط

۱۸۲ ♦ فصلنامه امنیت ملی، سال نهم، شماره سی و سوم، پاییز ۱۳۹۸ ————— ♦
توماس ال ساعتی^۱ در سال ۱۹۸۰ مطرح شد. این تکنیک بر اساس مقایسه زوجی بنا نهاده شده و امکان بررسی سناریوهای مختلف را به مدیران می‌دهد. «فرآیند تحلیل سلسله مراتبی به علت ماهیت ساده و در عین حال جامعی که دارد، مورد استقبال مدیران و کاربران مختلف واقع شده است» (قدسی پور، ۱۳۸۰). در واقع فرآیند تحلیل سلسله مراتبی، روشی است منعطف، قوی و ساده که برای تصمیم‌گیری در شرایطی که معیارهای تصمیم‌گیری متضاد، انتخاب بین گزینه‌ها را با مشکل مواجه می‌سازد (زبردست، ۱۳۸۰: ۱۳) و تصمیم‌گیری باید در یک فضای چند بُعدی صورت پذیرد، مورد استفاده قرار می‌گیرد (توفیق، ۱۳۷۲: ۴۰) و تاکنون کاربردهای متعددی در علوم مختلف داشته است (زبردست، ۱۳۸۰: ۱).

فرآیند تحلیل سلسله مراتبی با شناسایی و اولویت‌بندی عناصر تصمیم‌گیری شروع می‌شود. این عناصر شامل: هدف‌ها، معیارها یا مشخصه‌ها و گزینه‌های احتمالی می‌شود که در اولویت‌بندی به کار گرفته می‌شوند. فرآیند شناسایی عناصر و ارتباط بین آن‌ها که منجر به ایجاد یک ساختار سلسله مراتبی می‌شود «ساختن سلسله مراتب» نامیده می‌شود. سلسله مراتبی بودن ساختار به این دلیل است که عناصر تصمیم‌گیری (گزینه‌ها و معیارهای تصمیم‌گیری) را می‌توان در سطوح مختلف خلاصه کرد (Bowen, ۱۹۹۳)؛ بنابراین، اولین قدم در فرآیند تحلیل سلسله مراتبی، ایجاد یک ساختار سلسله مراتبی از موضوع مورد بررسی می‌باشد که در آن اهداف، معیارها، گزینه‌ها و ارتباط بین آن‌ها نشان داده می‌شود.

فرآیند سلسله مراتبی محاسبه وزن (ضریب اهمیت) معیارها (و زیرمعیارها در صورت وجود)، محاسبه وزن (ضریب اهمیت) گزینه‌ها، محاسبه امتیاز نهایی گزینه‌ها و بررسی سازگاری منطقی قضاوت‌ها را شامل می‌شود (زبردست، ۱۳۸۰: ۱۵).

نرم‌افزار انتخاب کارشناس^۲: نرم‌افزار انتخاب کارشناس یک ابزار قوی برای تصمیم‌گیری چندمعیاره بر اساس فرآیند تحلیل سلسله مراتبی^۳ می‌باشد که این نرم‌افزار هم اولین بار توسط توماس ال ساعتی یکی از پایه‌گذاران نرم‌افزار انتخاب کارشناس در دانشگاه پنسیلوانیا مطرح شد. نرم‌افزار انتخاب کارشناس روشی منحصر به فرد برای استفاده از مقایسه‌های دوجه‌دو و استخراج ارجحیت‌ها دارد که می‌تواند با دقت بسیار بالا نظرات را نسبت به روش‌های دیگر بازتاب و نتایج

۱-Thomas El Sacht

۲- EXPERT CHOICE

۳- ANALYTICAL HIRARCHY PROCESS

♦ مقاله پژوهشی: بررسی امنیت سیاسی از منظر برنامه‌ریزی منطقه‌ای دفاعی با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی ♦ ۱۸۳

دقیق‌تری را حاصل کند. این نرم‌افزار ارجحیت‌های به دست آمده در هر قسمت از فرآیند تصمیم‌گیری را با هم ترکیب و تلفیق کرده تا در نهایت ارجحیت کلی گزینه‌های را مشخص کند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها:

ارزیابی امنیت توسط فرآیند تحلیل سلسله مراتبی و تکنیک *AHP* در هر یک از شهرستان‌های مورد مطالعه قرار گرفته است و داده‌های نهایی توسط نرم‌افزار انتخاب کارشناس تحلیل شده و به عنوان خروجی ضریب نهایی هریک از معیارها، زیرمعیارها و گزینه‌ها (شهرستان‌ها) ارائه گردیده است. همان‌طور که در ادامه آمده، ابتدا معیارها و زیرمعیارهای به دست آمده توسط پرسشنامه و مقایسه زوجی برای دستیابی ضریب اهمیتشان با توجه به هدف، مورد ارزیابی قرار گرفته و پس از آن شهرستان‌ها توسط پرسشنامه و مقایسه زوجی و بر اساس هریک از زیرمعیارها بررسی شده‌اند. ضمناً پرسشنامه‌های مذکور توسط اساتید و مدیران و کارشناسان مسلط بر مباحث امنیت تکمیل گردیده است.

مرحله اول: ساختن سلسله‌مراتب: در اولین قدم، ساختار سلسله مراتبی مربوط به موضوع امنیت شامل: هدف‌ها، معیارها، زیرمعیارها و گزینه‌ها ایجاد شده است.

هدف: هدف از انجام این تکنیک، پهنه‌بندی امنیت در شهرستان‌ها (بر اساس بررسی خطرات موجود در هر شهرستان) می‌باشد.

معیارها: معیارها شامل امنیت در بُعد سیاسی است.

زیرمعیارها: زیرمعیارهای به دست آمده در زمینه امنیت در بُعد سیاسی بر مبنای مبانی نظری بوده است که منطبق و مختص شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان می‌باشد، به گونه‌ای که امکان دارد برای شهرستان دیگری با شرایط متفاوت مصداقی نداشته باشد. در جدول ۱ شاخص‌های مورد ارزیابی آورده شده که در این راستا زیرمعیارهای امنیت سیاسی ۸ مورد می‌باشد.

گزینه‌ها: گزینه‌ها شامل شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان می‌باشد. لازم به ذکر است شهرستان‌هایی که در نظر گرفته شده طبق تقسیمات کشوری تفکیک شده‌اند. در همه مراحل پژوهش شهرستان‌ها با تقسیم‌بندی که در جدول ۲ ارائه می‌شود، مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

جدول ۲: شهرستان‌های مورد بررسی^۱

شهرستان‌های مورد بررسی	
C۱	ایرانشهر
C۲	چابهار
C۳	خاش
C۴	دلگان
C۵	زابل
C۶	مهرستان (زابلی)
C۷	زاهدان
C۸	زهک
C۹	سراوان
C۱۰	سرباز
C۱۱	سیب و سوران
C۱۲	فنوج
C۱۳	قصرقند
C۱۴	کنارک
C۱۵	میرجاوه
C۱۶	نیکشهر
C۱۷	نیمروز
C۱۸	هامون
C۱۹	هیرمند

از آنجا که روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره در خطاب با جامعه نخبگان به کار گرفته می‌شود، در اینجا نیز اولویت کار بر اساس جامعه نخبگان در دسترس هستند که عمدتاً کارشناسان و مدیران آگاه به مسائل و مشکلات منطقه مورد مطالعه و همچنین، اساتید دانشگاهی مجرب در زمینه ابعاد امنیت می‌باشند. برای اجرای این روش، محقق تعداد ۵ الی ۱۰ خبره را کافی دانسته

۱- ترتیب شهرستان‌ها بر اساس قرارگیری آن‌ها طبق تقسیمات کشوری می‌باشد. این ترتیب به دلیل ایجاد انسجام فکری بهتر در پاسخگویی هر شاخص در شهرستان‌ها مدنظر قرار گرفته است.

♦ مقاله پژوهشی: بررسی امنیت سیاسی از منظر برنامه‌ریزی منطقه‌ای دفاعی با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی ♦ ۱۸۵
 است. در این پژوهش نیز برای هر یک از پرسشنامه‌های طراحی شده از همکاری ۱۰ نفر از خبرگان بهره گرفته شده است.

مرحله دوم: بررسی ضریب اهمیت زیرمعیارها:

ضریب اهمیت زیرمعیارهای امنیت سیاسی: ضرایب زیرمعیارهای امنیت سیاسی که شامل ۸ مورد می‌باشند و در جدول ۳ آورده شده است. طبق نتایج به دست آمده ۵ عامل که بیش از دیگر عوامل دارای اهمیت می‌باشند و به ترتیب اولویت عبارتند از: ۱- نفوذ سران طوایف و عشایر بلوچ، ۲- گستردگی عدم کنترل مناسب و ناپایداری سیاسی در مرزها، ۳- گذرگاه بین‌المللی مواد مخدر، ۴- رفت و آمدهای غیرقانونی از مرزها، ۵- فعالیت باندهای شرور و قاچاقچیان مواد مخدر، انسان و کالا و غیره.

نتایج حاصله بیانگر این مطلب می‌باشد که سران طوایف و عشایر بلوچ در حوزه امنیت سیاسی استان تأثیرات به‌سزایی دارند و دولت در صورت تمایل به برقراری امنیت سیاسی در سطح استان باید از نفوذ و قدرت این افراد برای کنترل و سازمان‌دهی قوم بلوچ بهره گیرد. هم‌چنین، دلایل دیگری که در این زمینه مؤثر است، عدم کنترل مناسب و ناپایداری سیاسی در مرزها و شکل‌گیری گذرگاه بین‌المللی مواد مخدر و رفت و آمدهای غیرقانونی از مرزها می‌باشد که در سطح استان تأثیرات منفی را اعمال کرده است. از نتایج منفی همجواری با دو کشور پاکستان و افغانستان، استقرار و رفت و آمد بلامانع تروریست‌ها در این کشورها می‌باشد و این عامل بارها امنیت استان را دچار آسیب‌های شدیدی نموده و در صورت عدم کنترل این مسئله تخریبات و ضررهای جبران‌ناپذیری برای استان به بار خواهد آورد. ضریب سازگاری به دست آمده ۰/۰۵ است، $\geq 0/05$ می‌باشد و این نتیجه، سازگاری در قضاوت را بیان می‌کند.

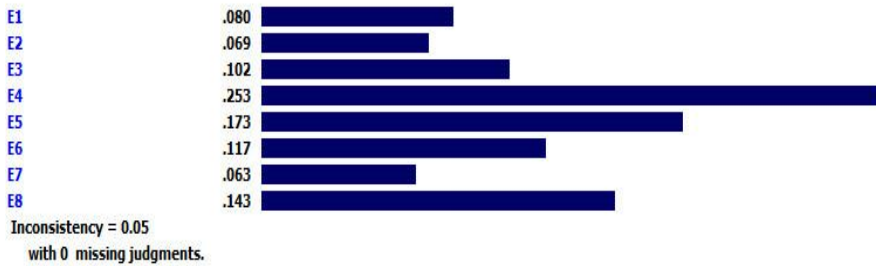
جدول ۳: ضریب اهمیت زیرمعیارهای امنیت سیاسی

رتبه	ضریب اهمیت	زیرمعیارهای امنیت سیاسی	نام اختصاری
۶	۰/۰۸۰	گروهک‌های مخالف حکومت مرکزی	E۱
۷	۰/۰۶۹	گوناگونی سیاسی احزاب معاند	E۲
۵	۰/۱۰۲	فعالیت باندهای شرور و قاچاقچیان مواد مخدر انسان و کالا و غیره	E۳
۱	۰/۲۵۳	نفوذ سران طوایف و عشایر بلوچ	E۴
۲	۰/۱۷۳	گستردگی عدم کنترل مناسب و ناپایداری سیاسی در مرزها	E۵

۴	۰/۱۱۷	رفت و آمدهای غیرقانونی از مرزها	E۶
۸	۰/۰۶۳	همجواری با دو کشور متزلزل پاکستان و افغانستان	E۷
۳	۰/۱۴۳	گذرگاه بین‌المللی مواد مخدر	E۸
ضریب سازگاری: ۰/۰۵			

نمودار ۱: ضریب اهمیت زیرمعیارهای امنیت سیاسی

Priorities with respect to:
Goal: amniat
> amniat siasi

ضریب اهمیت شهرستان‌ها با توجه به شاخص‌های امنیت سیاسی: در جدول ۴ نام شهرستان‌ها و شاخص‌ها در بُعد امنیت سیاسی آورده شده است و جدول ۵ ضریب به دست آمده برای شهرستان‌ها نسبت به هر یک از شاخص‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۴: نام و نام اختصاری شهرستان‌ها و شاخص‌های امنیت سیاسی

نام و نام اختصاری شهرستان	نام و نام اختصاری شاخص
C۱، ایرانشهر	E۱، گروهک‌های مخالف حکومت مرکزی
C۲، چابهار	E۲، گوناگونی سیاسی احزاب معاند
C۳، خاش	E۳، فعالیت باندهای شرور و قاچاقچیان مواد مخدر انسان و کالا و غیره
C۴، دلگان	E۴، نفوذ سران طوایف و عشایر بلوچ
C۵، زابل	E۵، گستردگی عدم کنترل مناسب و ناپایداری سیاسی در مرزها
C۶، مهرستان (زابلی)	E۶، رفت و آمدهای غیرقانونی از مرزها
C۷، زاهدان	E۷، همجواری با دو کشور متزلزل پاکستان و افغانستان
C۸، زهک	E۸، گذرگاه بین‌المللی مواد مخدر
C۹، سراوان	
C۱۰، سرباز	

	C۱۱، سیب و سوران
	C۱۲، فنوج
	C۱۳، قصرقند
	C۱۴، کنارک
	C۱۵، میرجاوه
	C۱۶، نیکشهر
	C۱۷، نیمروز
	C۱۸، هامون
	C۱۹، هیرمند

(منبع، نگارنده)

جدول ۵: ضریب اهمیت شهرستان‌ها به تفکیک برای هر یک از شاخص‌های امنیت سیاسی

شاخص‌های امنیت سیاسی								
E۸	E۷	E۶	E۵	E۴	E۳	E۲	E۱	
۰/۰۲۵	۰/۰۳۴	۰/۰۲۵	۰/۰۲۴	۰/۰۴۰	۰/۰۲۳	۰/۱۱۵	۰/۰۱۸	C۱
۰/۲۰۰	۰/۰۶۹	۰/۱۸۷	۰/۰۸۵	۰/۱۶۸	۰/۲۰۲	۰/۰۳۰	۰/۰۹۰	C۲
۰/۰۵۵	۰/۰۳۶	۰/۰۵۸	۰/۰۵۴	۰/۰۲۹	۰/۰۵۹	۰/۰۹۷	۰/۱۳۵	C۳
۰/۰۲۵	۰/۰۲۴	۰/۰۲۵	۰/۰۲۴	۰/۰۳۱	۰/۰۲۳	۰/۰۲۴	۰/۰۲۰	C۴
۰/۰۲۵	۰/۰۳۴	۰/۰۲۵	۰/۰۲۵	۰/۰۲۱	۰/۰۲۶	۰/۰۲۱	۰/۰۴۱	C۵
۰/۰۲۵	۰/۰۶۹	۰/۰۳۸	۰/۰۲۵	۰/۰۳۳	۰/۰۲۸	۰/۰۴۶	۰/۰۳۲	C۶
۰/۰۵۱	۰/۰۶۹	۰/۰۵۰	۰/۰۸۳	۰/۰۲۰	۰/۰۵۱	۰/۱۶۲	۰/۰۵۳	C۷
۰/۰۳۸	۰/۰۴۸	۰/۰۴۲	۰/۰۴۱	۰/۰۲۰	۰/۰۴۱	۰/۰۲۱	۰/۰۳۷	C۸
۰/۱۳۸	۰/۰۷۱	۰/۱۳۲	۰/۱۸۴	۰/۰۵۸	۰/۱۴۱	۰/۰۹۰	۰/۱۹۹	C۹
۰/۰۶۰	۰/۰۷۱	۰/۰۹۰	۰/۰۵۳	۰/۰۹۳	۰/۰۹۳	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	C۱۰
۰/۰۲۵	۰/۰۷۰	۰/۰۳۸	۰/۰۳۸	۰/۰۳۶	۰/۰۳۰	۰/۰۴۹	۰/۰۳۵	C۱۱
۰/۰۲۵	۰/۰۳۶	۰/۰۲۵	۰/۰۲۵	۰/۰۶۶	۰/۰۲۵	۰/۰۲۶	۰/۰۲۵	C۱۲
۰/۰۲۵	۰/۰۳۶	۰/۰۲۵	۰/۰۲۵	۰/۰۸۲	۰/۰۲۵	۰/۰۴۲	۰/۰۲۲	C۱۳
۰/۰۹۵	۰/۰۳۶	۰/۰۲۵	۰/۰۳۰	۰/۱۴۲	۰/۰۴۷	۰/۰۲۷	۰/۰۲۴	C۱۴
۰/۰۴۹	۰/۰۷۱	۰/۰۵۹	۰/۱۳۲	۰/۰۲۴	۰/۰۵۵	۰/۰۵۳	۰/۰۴۰	C۱۵
۰/۰۲۵	۰/۰۳۶	۰/۰۲۵	۰/۰۲۵	۰/۰۷۱	۰/۰۲۵	۰/۰۳۹	۰/۰۲۰	C۱۶

۰/۰۲۵	۰/۰۳۶	۰/۰۲۵	۰/۰۲۷	۰/۰۲۲	۰/۰۲۵	۰/۰۳۲	۰/۰۴۷	C۱۷
۰/۰۴۱	۰/۰۷۱	۰/۰۴۶	۰/۰۵۲	۰/۰۲۱	۰/۰۴۴	۰/۰۳۷	۰/۰۵۰	C۱۸
۰/۰۴۴	۰/۰۷۱	۰/۰۵۸	۰/۰۴۸	۰/۰۲۱	۰/۰۳۸	۰/۰۳۴	۰/۰۵۴	C۱۹
۰/۰۰۸	۰/۰۰۷	۰/۰۰۹	۰/۰۰۶	۰/۰۰۹	۰/۰۰۹	۰/۰۰۴	۰/۰۰۸	سازگاری

نتایج به دست آمده در جدول ۵ بیانگر آن است که در حوزه امنیت سیاسی در شهرستان‌های خاش، سراوان و نیمروز عاملی که بیشترین اهمیت را دارا می‌باشد؛ گروهک‌های مخالف حکومت مرکزی می‌باشد که در صورت توجّه و کاهش آن می‌توان شاهد تأثیرات مثبت بود.

در شهرستان‌های ایرانشهر و زاهدان مهم‌ترین عامل به دست آمده گوناگونی سیاسی احزاب معاند می‌باشد. در شهرستان‌های چابهار و سرباز فعالیت باندهای شرور و قاچاقچیان مواد مخدر انسان و کالا و غیره، به عنوان عامل مهم در نظر گرفته شده است. در شهرستان‌های فنوج، قصرقند، کنارک، دلگان، سرباز و نیکشهر مهم‌ترین عامل به دست آمده نفوذ سران طوایف و عشایر بلوچ می‌باشد که مسلماً با برنامه‌ریزی در جهت کاهش این عامل در برقراری امنیت سیاسی استان سیستان و بلوچستان بسیار مؤثر خواهد بود. در شهرستان میرجاوه مهم‌ترین عامل گستردگی عدم کنترل مناسب و ناپایداری سیاسی در مرزها به دست آمده است که نشانگر عدم وجود برنامه مناسب برای کنترل این محدوده است. در شهرستان‌های زهک، زابل، مهرستان (زابلی)، سیب و سوران، هیرمند و هامون نیز همجواری با دو کشور متزلزل پاکستان و افغانستان باعث بیشترین تأثیر بر ضعف امنیت سیاسی گردیده است.

ضریب اهمیت نهایی شهرستان‌ها نسبت به شاخص‌های امنیت سیاسی: نتایج به دست آمده در جدول ۶ میزان ضریب اهمیت نهایی شهرستان‌ها در حوزه امنیت سیاسی با توجّه به داده‌های جدول ۵ را نشان می‌دهد. جدول ۶ بیانگر آن است که شاخص‌های امنیت سیاسی به ترتیب در شهرستان‌های چابهار، سراوان، سرباز، کنارک، میرجاوه تأثیرگذاری بیشتری در جهت ایجاد خطر و در نتیجه ناامنی در این مناطق نسبت به سایر شهرستان‌ها داشته است. ضریب سازگاری به دست آمده ۰/۰۹ می‌باشد $0/09 \geq 0/1$ است، این نتیجه، نشان دهنده سازگاری در قضاوت‌هاست.

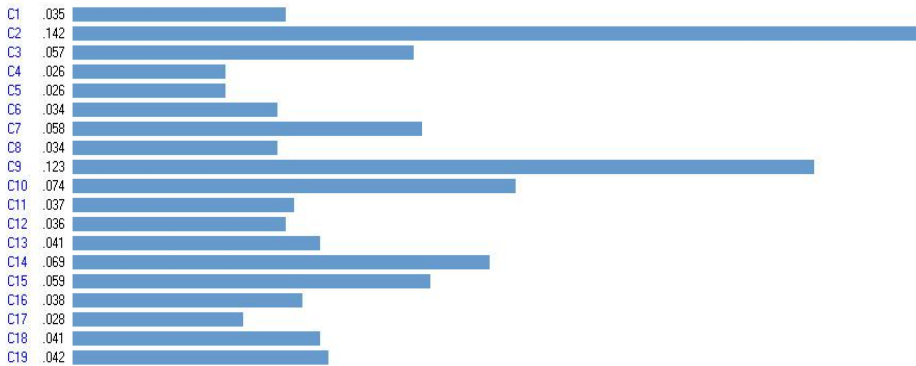

جدول ۶: ضریب اهمیت نهایی شهرستان‌ها با توجه به شاخص‌های امنیت سیاسی^۱

نام اختصاری	گزینه‌ها	ضریب اهمیت
C۱	ایران‌شهر	۰/۰۳۵
C۲	چابهار	۰/۱۴۲
C۳	خاش	۰/۰۵۷
C۴	دلگان	۰/۰۲۶
C۵	زابلی	۰/۰۲۶
C۶	مهرستان (زابلی)	۰/۰۳۴
C۷	زاهدان	۰/۰۵۸
C۸	زهک	۰/۰۳۴
C۹	سراوان	۰/۱۲۳
C۱۰	سرباز	۰/۷۴
C۱۱	سیب و سوران	۰/۰۳۷
C۱۲	فنونج	۰/۰۳۶
C۱۳	قصرقند	۰/۰۴۱
C۱۴	کنارک	۰/۰۶۹
C۱۵	میرجاوه	۰/۰۵۹
C۱۶	نیکشهر	۰/۰۳۸
C۱۷	نیمروز	۰/۰۲۸
C۱۸	هامون	۰/۰۴۱
C۱۹	هیرمند	۰/۰۴۲
سازگاری: ۰/۰۹		

۱- هر چه ضریب به دست آمده کمتر باشد، آن شهرستان در معرض خطر کمتر و امن‌تر بوده است.

نمودار ۲ ضریب اهمیت نهایی شهرستان‌ها با توجه به شاخص‌های امنیت سیاسی

نتیجه‌گیری:

در هر تحقیق و پژوهش علمی، محقق ناگزیر است که برای پاسخ سؤال و یا سؤالات تحقیق خود پاسخی فرضی تهیه کند و تصویری از چگونگی مسئله در ذهن خود بر اساس اصول علمی بسازد. البته پژوهشگر این کار را بر مبنای مطالعات اولیه، بررسی‌ها، مشاهدات و تعقل و تفکر و غیره، انجام می‌دهد و در نهایت به صورت یک حدس علمی درمی‌آورد. از این رو، پس از پایان عملیات تجزیه و تحلیل محقق باید با تکیه بر نتیجه کار درباره سؤالات اولیه خود اظهار نظر کند و با توجه به نتایج به دست آمده تأیید یا رد شدن آن‌ها را اعلام کند. نکته قابل توجه این می‌باشد که نتایج تکنیک *AHP* همان‌طور که بیان شد، بین صفر و یک می‌باشد. حال در این پژوهش با توجه به شاخص‌های موجود هر چه ضرایب به دست آمده به یک نزدیک‌تر باشد شهرستان مورد نظر در معرض خطر بیشتری است و در نتیجه دارای امنیت سیاسی کمتری می‌باشد. بر اساس نتایج حاصله در حوزه امنیت سیاسی شهرستان‌های زابل، دلگان، نیمروز، زهک و مهرستان (زابلی) به ترتیب اولویت نسبت به دیگر شهرستان‌ها دارای امنیت بیشتری می‌باشند. از این رو، پیشنهادات زیر بر اساس همین نتیجه ارائه می‌شوند.

- تقویت هویت ملی و منطقه‌ای در برابر هویت قومی با هدف جذب نیروهای بومی در مسئولیت‌ها و مدیریت‌ها
- تقویت جریان بومی‌سازی امنیت با مشارکت گروه‌های مردم اعم از بلوچی، سیستانی، شیعه و سنی
- تلاش برای بهینه‌سازی و افزایش رونق مناطق آزاد تجاری در جهت رونق اقتصادی در محل و اشتغال‌زایی، قانونمندی کردن ورود و خروج افراد

♦ مقاله پژوهشی: بررسی امنیت سیاسی از منظر برنامه‌ریزی منطقه‌ای دفاعی با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی ♦ ۱۹۱

- تلاش در جهت برقراری امنیت در مرزها و کنترل و تقویت واپایش مناطق مرزی
- تلاش در جهت تقریب مذاهب اسلامی و ایجاد وحدت بین آنها در راستای جلوگیری از گسترش وهابیت در استان
- نهادینه کردن عدم تمرکز بر مذهب و هویت سیاست تکثیرگرایی برابر در پیش گرفته شود تا مشارکت همه‌جانبه اقوام را در سطوح ملی مهیا نمایند.

منابع:

- اطاعت، جواد؛ موسوی، سیده زهرا، (۱۳۹۰)، رابطه متقابل امنیت ناحیه‌ای و توسعه‌یافتگی فضاهای سیاسی با تأکید بر سیستان و بلوچستان، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال هفتم، شماره اول.
- اعظمی، هادی؛ دهمرده، معصومه؛ جمال، سعید، (۱۳۹۱)، بررسی و تحلیل چالش‌های امنیتی مرزهای استان سیستان و بلوچستان، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- بذرافشان، جواد؛ طولابی نژاد، مهرشاد، (۱۳۹۵)، تحلیل اثرات و کارکردهای سرمایه اجتماعی در امنیت پایدار روستاهای مناطق مرزی بخش مرکزی شهرستان سراوان، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۴۱.
- بوزان، باری، (۱۳۷۸)، مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ دوم.
- توفیق، فیروز، (۱۳۷۲)، تحلیل عاملی تلفیق شاخص‌های منطقه‌ای، مجله آبادی، ۴۰.
- جان‌پرور، محسن؛ صالح‌آبادی، ریحانه؛ حسینی، سیده سمیره، (۱۳۹۶)، تبیین مخاطرات ناشی از احداث دیوارهای مرزی (مرزهای ایران در استان سیستان و بلوچستان)، فصلنامه جغرافیا و مخاطرات محیطی، شماره ۲۴.
- جهان‌تیغ، رضا؛ فرجی‌راد، عبدالرضا؛ سیاری، حبیب‌الله؛ سرور، رحیم، (۱۳۹۵)، بررسی ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی سواحل مکران و نقش آن در امنیت پایدار منطقه جنوب شرق، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال چهاردهم، شماره ۵۵.
- حافظ‌نیا، محمدرضا؛ قادری حاجت، مصطفی، (۱۳۹۳)، بی‌عدالتی فضایی و مخاطرات انسانی، مجله مخاطرات، شماره ۲.
- حسینی، محمود، (۱۳۸۵)، سیستان و بلوچستان، ناامنی‌ها و ریشه‌ها، مجله چشم‌انداز ایران.
- داوری اردکانی، رضا؛ شاکری، رضا، (۱۳۸۸)، امنیت سیاسی در اندیشه امام خمینی (ره)، دانش سیاسی، سال پنجم، شماره اول.
- زبردست، اسفندیار، (۱۳۸۰)، کاربرد فرآیند تحلیل سلسله مراتبی در برنامه‌ریزی شهری و منطقه-ای، مجله هنرهای زیبا، دوره دهم، زمستان.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، (۱۳۹۶).
- طلوعی، هادی، (۱۳۹۵)، رابطه مناسبات قومی و امنیت در استان سیستان و بلوچستان، فصلنامه سیاست، شماره ۱۰.

- ◆ مقاله پژوهشی: بررسی امنیت سیاسی از منظر برنامه‌ریزی منطقه‌ای دفاعی با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی ♦ ۱۹۳
- قاسمی‌فر، عزت‌اله؛ تقی‌زاده، سیامک، (۱۳۹۵)، نقش عوامل ژئوپلیتیک در توسعه استان سیستان و بلوچستان، فصلنامه اطلاعات جغرافیایی سپهر، شماره ۸۶.
- قدسی‌پور، سیدحسین، (۱۳۸۰)، مباحثی در تصمیم‌گیری چند معیاره، تهران: انتشارات دانشگاه امیرکبیر، چاپ سوّم.
- کیانی، اکبر؛ فاضل‌نیا، غریب؛ رضایی، بیت‌الله، (۱۳۹۱)، بررسی و اولویت‌سنجی مخاطرات محیط طبیعی شهر زابل، مجله جغرافیا و مطالعات طبیعی، شماره ۱.
- مختاری‌هشی، حسین؛ وزین، نرگیس؛ قادری حاجت، مصطفی، (۱۳۹۶)، بررسی پایداری امنیت روستاهای مرزی استان سیستان و بلوچستان، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، شماره ۵۴.
- مهرگان، محمدرضا، (۱۳۸۳)، پژوهش عملیاتی پیشرفته، انتشارات کتاب دانشگاهی، چاپ اول.
- Bowen, W. M. (1993). *AHP: Multiple Criteria Evaluation in Klosterman*. New Brunswick: Center for Urban Policy Research
- .

